

Sang og språkutvikling

En undersøkelse om sang kan brukes for å styrke språkutviklinga hos de yngste barna

Stine Schanke Hovde

[kandidatnummer: 24]

Bacheloroppgave

[BDBAC4900]

Trondheim, April 2023

Bacheloroppgaven er et selvstendig studentarbeid gjennomført ved Dronning Mauds Minne Høgskole for Barnehagelærerutdanning og er godkjent som en del av barnehagelærerutdanningen. Under utarbeidelse av oppgaven har studenten fått veiledning ved DMMH.

DronningMaudsMinne
HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning.....	s. 2
1.1 Valg av tema.....	s. 2
1.2 Problemstilling.....	s. 3
1.3 Begrepsavklaring.....	s. 3
1.4 Oppgavens oppbygging.....	s. 3
2.0 Teoretisk grunnlag.....	s. 3
2.1 Barnehagelæreren.....	s. 4
2.2 Sang i barnehagehverdagen.....	s. 5
2.3 Språkutvikling og språkmiljø.....	s. 6
2.4 De yngste barna.....	s. 7
3.0 Metode.....	s. 9
3.1 Valg av metode.....	s. 9
3.2 Utvalg av informanter.....	s. 10
3.3 Planlegging av datainnsamling.....	s. 10
3.4 Gjennomføring.....	s. 11
3.5 Analyse.....	s. 12
3.5 Metodekritikk.....	s. 12
3.6 Etiske retningslinjer.....	s. 13
4.0 Empiri.....	s. 14
4.1 Innledning.....	s. 14
4.2 Funn.....	s. 15
5.0 Drøfting.....	s. 19
5.1 Barnehagelærerrollen.....	s. 19
5.2 Sang i barnehagehverdagen.....	s. 20
5.3 Språkutvikling med de yngste barna.....	s. 22
6. Avslutning.....	s. 25
7. Kildehenvisning.....	s. 26
8. Vedlegg.....	s. 28
8.1 Intervjuguide.....	s. 28
8.2 Samtykkeskjema.....	s. 29

1.0 Innledning

”Nå har jeg passert 75 og sett at sang ikke bare er det første vi møter, men også det siste vi mister.” (Bjørkvold, 2020, s. 7).

I denne bacheloroppgaven vil jeg forske på hvordan sang blir brukt for å styrke språkutvikling i barnehagen. Utgangspunktet for å jobbe med sang som tema er noe personlig. Jeg hadde en bestefar som ble dement og ikke lenger kunne huske hvem vi var, men han kunne synge sanger fra hans barndom fra første til siste strofelinje. NRK-serien Demenskoeret har fått mye oppmerksomhet, og mange har fått en helt ny forståelse for musikkens betydning. Det er imidlertid ikke bare eldre som har nytte og glede av sang. Sang kan være en kilde til gode opplevelser gjennom hele livet, og grunnlaget for livslang sangglede legges gjerne i våre første leveår. Nå jobber jeg i en barnehage som bruker musikk gjennom hele dagen, og mitt engasjement for sang i barnehagehverdagen vokser da jeg ser hvor viktig den er for mennesker i alle aldre. Ved å gi barna rik tilgang på gamle og nye sanger, og gi dem tilgang på musikalske opplevelser fra ulike kulturer og i mange forskjellige sammenhenger, er vi med på å bygge opp barnas ”kulturekk”.

1.1 Valg av tema

Musiske aktiviteter er ikke bare morsomt og til glede for barna, det fremmer også allsidig utvikling både kognitivt, sosialt, motorisk, emosjonelt og estetisk (Høigård, 2019, s. 27). Jeg har begynt å jobbe på småbarnsavdeling(0-3 år) etter å ha vært en god stund på storbarnsavdeling(3-6 år). Musiske aktiviteter handler ikke bare om sang, men det er her jeg setter fokuset. Det er stor forskjell på avdelingene, både med tanke på språk, motorikk, leken og det sosiale i gruppa. Derfor er det interessant for meg å forske på de yngste barna. I 2022 viser tall fra Statistisk sentralbyrå at 87,7 % av alle 1-2-åringene i Norge går i barnehagen (Statistisk sentralbyrå, 2022). Fra 2021 til 2022 økte andelen 1-åringene med heltidsplass i barnehagen med 4120, noe som tilsvarer 10% (Utdanningsnytt, 2023). I og med at jeg går barnehagelærerutdanninga på Dronning Mauds minne Høgskole er målet mitt å bli barnehagelærer. Jeg ville derfor se på denne profesjonen i denne bacheloroppgaven i lys av sang og de yngste barna.

1.2 Problemstilling

Min interesse for sang og de yngste barna er et omfattende tema, og jeg har derfor brukt mye tid på å snevre inn en problemstillingen. Ettersom sang innebærer bruk av stemmen valgte jeg å gå i retning mot språk. Jeg har derfor kommet fram til følgende problemstilling:

” *Hvordan kan barnehagelæreren bruke sang for å styrke språkutvikling på småbarnsavdeling?* ”

1.3 Begrepsavklaring

Småbarnsavdeling: I denne oppgaven vil småbarnsavdeling si barn fra 0-3 år. I oppgaven kan dette refereres til som de yngste barna.

1.4 Oppgavens oppbygging

Denne oppgaven er bygd opp i kapitler og i delkapitler. Dette for å gjøre det mer oversiktlig for leser. Kapittel 1 inneholder valg av tema, begrepsavklaring og min presenterte problemstilling. Nedenfor kommer teorikapittel der det teoretiske grunnlaget for oppgaven blir lagt. Deretter kommer metodekapitlet med valg av metode, intervju prosess, analyse, metodekritikk og etiske retningslinjer. Videre kommer kapittel 4 med empirien. Der vil jeg fremme noe av informasjonen jeg fikk fra intervjuene med informantene. I kapittel 5 kommer drøftingsdelen der jeg vil forsøke å sette teorien fra kapittel 2 opp mot empirien. I kapittel 6 kommer det en avslutning som runder av oppgaven. Tilslutt kommer litteraturlista som inneholder det teoretiske grunnlaget for denne oppgaven og vedlegg.

2.0 Teoretisk grunnlag

I dette kapitlet presenteres det teoretiske grunnlaget for oppgaven. Jeg har valgt å dele det i flere delkapitler for å gjøre det mer oversiktlig for leser. Delkapitlene er inndelt ut ifra ord fra problemstillingen: *Hvordan kan barnehagelæreren bruke sang for å styrke språkutviklingen*

på *småbarnsavdeling*?. Ved hvert delkapittel presenteres utdrag fra Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver (2017). Etersom trygghet og omsorg er en stor og viktig del i barnehagehverdagen vil jeg også trekke noe av dette inn i teorien.

2.1 Barnehagelæreren

”Barnehagelærere er den profesjonen som utdannes spesielt for å kunne ivareta barnehagens oppgaver” (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 15). Det å ha utdanning på feltet kan gjøre at man blir mer bevisst på eget ståsted og grunnsyn, og da er det ikke bare egne erfaringer som dominerer synet på barn, men man får et teorigrunnlag som ”faglegger” de holdningene og den praksiserfaringen man har med seg. ”Kunnskap om barn, arbeid med å bli bevisst egne holdninger samt praksis med barn skal bidra til styrket kompetanse i møte med barn” (Tholin, 2016, s. 75-76). Under utdanning lærer vi for eksempel å skrive didaktiske planer på aktiviteter vi skal gjennomføre, som skal være i tråd med gjeldene lover og rammer for barnehagen. Selv om hverdagen er didaktisk og pedagogisk lagt, skjer det også uforutsigbare og spontane hendelser og det viser seg ofte at alt ikke trenger å gå helt etter ”oppskriften”. Eksempler på dette kan være sykdom i personalgruppa eller sykdom i barnegruppa som. Da må en barnehagelærer være reflektert og ta gode valg som kommer barnas beste til gode. ”Den didaktiske kompetansen for å planlegge den pedagogiske hverdagen er en forutsetning for en barnehagehverdag som er i samsvar med samfunnsmandatet” (Frønes, 2022, s. 19). Videre bekrefter også Frønes (2022) at ettersom ikke alt kan planlegges er en viktig faktor for en barnehagelærer å handle for barns beste med grunnlag i reflekterte valg (Frønes, 2022, s. 19).

Barnehagelæreren skal jobbe for barns beste og det er en allsidig jobb. Dette innebærer alt som har med møte med barna å gjøre, både før og etter didaktiske og pedagogiske planer, ut ifra lover, rammer og mandat. Det som danner fundamentet for dette yrket er lek, omsorg, læring og danning, og innenfor disse er det stor frihet – vi er forskjellige. Der er man avhengig av utdanningen (kunnskap og faglig forståelse) og erfaringer (Frønes, 2022, s. 22). Det er viktig å huske på at når man jobber i barnehagen kan man gjøre en forskjell for barna, både på godt og vondt. ”Intensjonen er at den enkelte barnehagelærer eller barnehagelærerstudent blir mer bevisst på sitt pedagogiske og profesjonsetiske ståsted, og på hva som må endres eller videreutvikles” (Tholin, 2016, s. 73).

Jerome Bruner (1915-2016) laget begrepet ”støttende stillas” i tilknytning Vygotskijs læringsteori (ref. kapittel 2.5). Dette begrepet beskriver en oppgave som barnet ikke kan klare alene, men ved å få støtte av en voksen eller et flinkere barn, kan barnet utføre oppgaven.

I denne oppgaven er det også nødvendig å nevne omsorg, fordi det er en forutsetning for at barna skal ha det bra i barnehagen, og er en av barnehagens viktigste oppgaver. Omsorgen skal være både fysisk og psykisk, og da er det viktig med voksne som ser dem (Moen, 2011). Som barnehagelærer er det viktig å reflektere over at vi møter barna ut fra egne erfaringer, både yrkesmessige og personlige (Johansson, 2013). I tillegg (til det personlige plan), er barnehagen styrt av barnehageloven og Rammepplan som bestemmer barnehagens innhold og oppgaver (Kunnskapsdepartementet, 2017).

Det er også relevant å trekke inn barnehagelærerens væremåte. ”Barn lærer uansett om de voksne har planer og intensjoner om dette eller ikke” (Moen, 2011, s. 33). Ettersom barna oppholder seg store deler av dagen i barnehagen hver dag, er dette viktig å huske på. Det som barna lærer er avhengig av personalet, her også hvordan de lærer.

2.2 Sang

”Personalet skal (...) – bruke varierte formidlingsformer og tilby et mangfold av bøker, sanger, bilder og uttrykksformer” (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 48-49).

Benedicte Riis (2006) refererer til den svenske legen og musikkforsker Åke Lundberg i boka Rampfeber (1998), der han hevder at under sang er hjerneaktiviteten aktiv på alle spektre. Hjernen skal blant annet memorere sangen, tone seg inn på melodien og følge klangen. Dette er en komplisert prosess både på det intellektuelle spektret men også det fysiske, men han mener det viktigste siden som sangen gjør med mennesket er det følelsesmessige engasjementet (Kirk, 2006, s. 74).

Spontansangen er sentralt innfelt i barnekulturen og inngår som et viktig element i barnas dagligdagse gjøremål, både ved kroppsbevegelser, ord og sang. Ved bruk av spontansang får kroppsbevegelsene form, ordene temperatur og leken rytme. Slik som at andre leker har regler og normer, har også spontansangen dette, både i bruk og form (Bjørkvold, 2020, s. 77). Barna kan også ha lange spontansanger, da støtte fra det musiske bidrar til å holde teksten i gang (Høigård, 2019, s. 169).

Under kapittel 1.1 nevnte jeg Høigård's (2019, s. 27) uttalelser om at musiske aktiviteter fremmer allsidig utvikling. Dette er også noe Sæther (2019, s. 63) nevner, da alle utviklingsområder hos et barn er vevd sammen. Han nevner et eksempel, der å ha motoriske ferdigheter til å spille på tromme kan være med på å utvikle musikalske ferdigheter.

2.3 Språkutvikling og språkmiljø

For at språkevnen til barnet skal utvikles, må barnet delta i samspill med andre både sosialt og språklig (Høigård, 2019, s. 79). Når barnet er rundt 1 år begynner de å bruke sine første ord, men selv om barnet snakker er det ikke lett å vite om barna forstår begrepene de har om ordene (Høigård, 2019, s. 112). Dermed kan det være nyttig å bruke språkforståelse og produksjon av språk separat (Sæther, 2019, s. 72). Et ord og et begrep er ikke det samme, og det er viktig å være klar over dette skillet. Ord er symboler og en referanse, mens et begrep er det individet selv forstår (Høigård, 2019, s. 110). Betydning av ord kan læres gjennom to måter; førstehåndserfaring og andrehåndserfaring. (Høigård, 2019, s. 113).

Førstehåndserfaring foregår gjennom direkte sansemessig erfaring, som for eksempel å ta på en stein. Andrehåndserfaring erfarer vi gjennom andre ord, for eksempel der vi forklarer og beskriver hvordan steinen ser ut.

Noe som gjenkjenner et godt samspill, er å ta initiativ og å vente på tur. Det å vise samstemthet og gjensidighet er også eksempler på et godt samspill (Sæther, 2019, s. 80). Dette er også noe vi kan kjenne igjen i sangen og i felles sang med barna.

Semantisk utvikling, som handler om å lære hva ordene betyr, er en viktig del av språkutviklinga. Hvert barn har forskjellig språkmiljø hjemme, og når de begynner i barnehagen er det store forskjeller i barnas ordforråd (Høigård, 2019, s. 109). Ut ifra det å delta i samspill med andre, vil jeg også nevnte felles oppmerksomhet som en viktig ferdighet som utviklingsområde. Felles oppmerksomhet handler mye om det å skjønne andres intensjoner, og dette begynner allerede når barnet kommer til verden. Felles oppmerksomhet kommer fra barnas nysgjerrighet helt naturlig (Sæther, 2019, s. 70).

For barns utvikling innen det å tale, vil musikalske aspekter ha en betydning, da følelser og tanker blir berørt av musikk. Utvikling av talen begynner før man faktisk tar i bruk ordene. Her er det to nivåer man arbeider med det *prosodiske* nivået og det *segmentelle* nivået. Det prosodiske nivået omhandler intonasjon (tonebevegelsen i talen), betoning (hvor hovedtrykket

ligger) og fraselengder (der det begynner og slutter). Det segmentelle nivået omhandler å sette sammen vokaler og konsonanter. Det prosodiske og det segmentelle styres av hver sin hjernehalvdel (Sæther, 2019, s. 82).

” Alle barn skal få god språkstimulering gjennom barnehagehverdagen, og alle barn skal få delta i aktiviteter som fremmer kommunikasjon og en helhetlig språkutvikling.” (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 23).

Det behøves tre faktorer som henger sammen for å skape et miljø. Fysiske omgivelser, organisering og mennesker. Den menneskelige faktoren der vi snakker om språkmiljøet i barnehagen er den viktigste. Her menes det kompetansen og holdninger ved personalet i barnehagen. Fysiske omgivelser og sosial organisering spiller også en rolle for hvor godt språkmiljøet kan være (Høigård, 2019, s. 173). Det kan reflekteres over hva som fremmer et godt språkmiljø ved å blant annet stille dette spørsmålet: ”får hvert enkelt barn daglig oppleve glede og fellesskap ved å delta i musiske aktiviteter?” (Høigård, 2019, s. 173).

Begrepet inkludering er omtalt i nasjonale styringsdokument gjeldende for barnehager, men det er ulike beskrivelser for hvordan dette begrepet forstås. Som en helhet handler inkludering om at det er miljøet som skal tilpasse seg barnet, og ikke barnet som skal tilpasse seg det aktuelle læringsmiljøet (Statped, 2022).

2.4 De yngste barna

Det at så mange barn går i barnehagen i dag gjør at barnehagen har fått en stor rolle i det å fremme barnas språkutvikling (Hernes & Larsen, 2014, s. 75). Anne Høigård (2019, s. 168) nevner fire aktiviteter som fremmer barns språkutvikling. Disse er musiske aktiviteter, god samtale, samvær omkring tekst og allsidig lek. Jeg vil ut fra disse fire konsentrere meg om musiske aktiviteter. Musiske aktiviteter finnes i rim og regler, dikt, sanger og språklek, så vel som i dans og musikk. Musiske aktiviteter er gjerne knyttet til språkets uttrykks side, da de musiske grunnelementene er rytme, bevegelse og lyd. Det som er fint med musiske aktiviteter er at alle kan bli inkludert fordi det har ingen betydning om hvilket språk du snakker, hvor godt du snakker eller hvor langt du er kommet i språkutviklingen (Høigård, 2019, s. 168). Barn synger gjerne lengre sanger i barnehagen med flere vers, og det viser seg at barn som har vært med på dette, kan synges alle versene før det kan snakke lengre setninger uten støtten som melodien gir dem (Høigård, 2019, s. 169).

”Også de yngste barna og barn som kommuniserer på andre måter enn gjennom tale, har rett til å gi uttrykk for sine synspunkter på egne vilkår” (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 27).

Kroppen vår er ikke til bare for å gjøre motoriske aktiviteter med. Man må se på kroppen som en helhet. Dette kommer godt frem i de yngste barnas adferd, der de både sanser, føler og snakker med kroppen. Det mentale og det kroppslige går i ett (Johansson, 2013, s. 13).

Musikk er noe som kan skape trygghet hos de yngste barna ved barnehageoppstart. Her får de blant annet mulighet til kroppskontakt med de voksne ved trøst, og de får også oppdage sin egen kropp gjennom bevegelse. For at barna kan slippe seg løs må de føle trygghet, både psykisk tilgjengelighet og fysisk nærhet (Röthle, 2013, s. 131). De yngste barna har ikke et klart skille mellom språklig tale og sang. Ettersom de er kroppslige og ”lever” med hele kroppen, har de en egen måte være i lyden på. De yngste barna kan synes det er vanskelig å vite hvilke lyder som er musikk, og her kommer den kompetente voksne og kan hjelpe barnet til å utvikle seg musikalsk ved å gi musikalske svar (Vist, 2013, s. 100).

Læring skjer gjennom vanlige hverdagssituasjoner og i sosialt fellesskap (Askland & Sataøen, 2019, s. 162). Lev Semjonovitsj Vygotskij (1896-1934) var en russisk vitenskapsmann som mente at språk og tenkning kommer fra det sosiale. Sosiale samhandlinger blant mennesker må til fordi det er utgangspunktet for språk og tenkning (s. 191). Vygotskij kommer også med begrepene ”det aktuelle utviklingsnivået” og ”nærmeste utviklingssone” ved utviklingsnivåer hos barn. Det aktuelle utviklingsnivået er oppgaver et barn kan utføre eller har ferdigheter om. Den nærmeste utviklingssone er avstanden fra det et barn kan klare alene til det barnet kan klare å nå ved hjelp av en voksen eller en dyktigere jevnaldring. Det er i denne sonen potensialet for ny utvikling ligger (Askland & Sataøen, 2019, s. 195).

I Vygotskijs beskrivelse av nærmeste utviklingssone, kommer han også med begrepene internalisering og imitasjon. Ved internalisering har barnet vært i en aktivitet sammen med andre, og etter hvert kan barnet utføre aktiviteten selv. Gjennom imitasjon menes det for Vygotskij at barnet har forutsetninger for å utføre mer intellektuelt krevende aktiviteter som ligger i sin nærmeste utviklingssone (Askland & Sataøen, 2019, s. 296).

Barn kan lage egne musikalske produksjoner, som for eksempel spontansang eller musikalske samtaler. For at de skal kunne få til dette, er det viktig at de som jobber i barnehagen tilfører sanger som kan bearbeides av barna selv. Ved å observere deres egne produksjoner av det

musikalske, kan barnehagelærere og pedagoger finne aktiviteter som hjelper barnas videre utvikling (Sæther, 2019, s. 74).

3.0 Metode

For å finne ”veien til målet” (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 140), redgjøres det i dette kapitlet hvordan jeg har gått frem. Metodekapitlet er delt inn i delkapitler for å gjøre det mer oversiktlig. Jeg vil begynne med valg av metode og fortsette rekkefølgen videre om hvordan dette prosjektet ble skapt. Til å avslutte kapitlet presenteres etiske hensyn.

3.1 Valg av metode

For å få svar på ulike typer forskningsspørsmål brukes vitenskapelig metode som framgangsmåte (Bergsland & Jæger, s. 66). I all hovedsak er det to hovedtyper metode som blir brukt: kvantitativ metode og kvalitativ metode. Kvantitativ metode holder en mer distanse mellom forskeren og informanten, det er ikke direkte relasjon mellom de som deltar i prosjektet. Kvalitativ metode er basert på et subjekt-subjekt-forhold mellom forskeren og informanten (Thagaard, 2018, s.16).

Det kvalitative forskningsintervjuet søker å forstå verden sett fra intervjupersonens side. Å få frem betydningen av folks erfaringer og å avdekke deres opplevelse av verden, forut for vitenskapelige forklaringer, er et mål (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 20). Med utgangspunkt i problemstillingen jeg hadde utarbeidet, valgte jeg en kvalitativ metode med et semistrukturert livsverdensintervju som innsamlingsstrategi. Ved intervju blir personers tanker, følelser og erfaringer godt belyst, der det gir et godt grunnlag for å få innsikt i nettopp dette. (Thagaard, s. 90, 2018). Ut ifra mitt tema og min problemstilling, skal det forskes på tema fra dagliglivet som skal forstås ut ifra informantene sine egne perspektiver. Et semistrukturert livsverdensintervju brukes for å la informantene beskrive og fortolke sin livsverden (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 46). Etter som min problemstilling begynner med spørreordet *hvordan*, er et kvalitativt intervju relevant (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 135). Dette begrunnes ovenfor.

3.2 Utvalg av informanter

Jeg valgte å ha tre informanter. Fra nyere intervjuundersøkelser kan det vise seg at det å ha færre intervjuer kan være en fordel, da fokuset kan settes til mer tid til analysearbeidet (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 148). Bergsland og Jæger (2016, s. 71) skriver at innenfor et bachelorprosjekt vil alt mellom to til fem informanter være greit, da det er vanskelig å vite hvor mange man trenger til prosjektet. I dette prosjektet så jeg det nødvendig å ha et strategisk utvalg av informanter, der informantene ble utvalgt nøye ut ifra deres kvalifikasjoner som treffer min problemstilling (Thagaard, 2018, s. 54). Jeg valgte ut tre forskjellige informanter i tre forskjellige barnehager der de bruker mye sang i sin pedagogiske virksomhet. Informantene har barnehagelærer som profesjon og jobber alle på småbarnsavdeling, noe som var avgjørende da jeg søkte etter informasjon om småbarnsavdeling. Jeg har ikke tatt hensyn til ansienniteten til informantene, da det viktigste for meg var at det var barnehagelærere som jobber på småbarnsavdeling.

3.3 Planlegging av datainnsamling

Før jeg tok kontakt med informantene utarbeidet jeg en intervjuguide med sju hovedspørsmål. Ut ifra intervjuguiden var det et manuskript som strukturerte forløpet for intervjuet forholdsvis stramt, noe også Kvale & Brinkmann (2015, s.31) beskriver.

For å få finne relevante informanter til prosjektet spurte jeg min styrer i barnehagen jeg jobber i om hjelp. Vi så på problemstillingen sammen og diskuterte om det var pedagogiske ledere, barnehagelærere, assistenter eller foreldre som skulle intervjues. Ettersom barnehagelærer blir min profesjon etter endt utdanning, ble vi enige om at det var de jeg ville forske med for å få deres erfaringer og synspunkter. Jeg jobber i en liten kommune med flere barnehager, og brukte nettverket mitt for å få adgang til relevante informanter. To av informantene kjenner jeg fra før, og spurte direkte om å få intervju dem. Den tredje informanten fikk jeg gjennom min styrer. Jeg ringte barnehagen der informanten jobbet og spurte om å få snakke med den aktuelle barnehagelæreren. Jeg fikk telefonnummeret hennes og ringte, og fikk bekreftet at hun ville være med.

Før jeg begynte med intervjuene sendte jeg søknad til Sikt om godkjenning for å få underskrift av informantene vedrørende etiske retningslinjer, og fikk dette godkjent kort tid etter. Etter en stund kom jeg fram til at dette ikke var nødvendig, og jeg ba Sikt om å slette

søknaden. Oversiktlig sett ble det rotete, men ettersom jeg ikke skulle bruke lydopptaker var det ikke nødvendig å hente andre personopplysninger.

Etter jeg hadde gjennomført det første intervjuet fikk jeg råd fra veileder om å gjøre endringer på intervjuguiden. For eksempel hadde jeg et spørsmål om forskjellen på småbarnsavdeling og storbarnsavdeling, noe som ikke var relevant for denne oppgaven. Dette spørsmålet ble da fjernet.

3.4 Gjennomføring

Jeg gjennomførte to av intervjuene ansikt til ansikt i deres barnehager. Det tredje intervjuet ble gjennomført på Facetime, da informanten befant seg i en annen by. Som sagt tidligere valgte jeg å ikke ha lydopptaker. Grunn til dette var at jeg ikke ville risikere å vente på svar fra Sikt om godkjenning, da dette kunne ta noe lengre tid å få godkjent. I ettertid ser jeg at dette ikke trengte å ta så lang tid som jeg trodde, da flere medstudenter rapporterte at de hadde fått svar relativt kjapt, men det var ikke tilfelle for alle. Dette var ikke en risiko jeg ville ta.

Informantene var informert på forhånd om at jeg skulle notere på pc, og alle tre sa under intervjuet ”du må si fra hvis jeg snakker for fort”. Det å ta notater underveis i et intervju kan være distraherende, da den frie flyten i samtalen kan forstyrres (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 206). Flyten i samtalen ble preget av at jeg noterte og ikke klarte å holde blikkontakt under deler av intervjuene, men ikke i den grad at det ble til forstyrrelse for samtalen. Når de snakket var jeg konsentrert om å skrive ned det de sa. Når de var ferdige med å snakke ble det en stillhet, noe som kan være til forkleinelse for noen. Jeg ventet litt før jeg sa ”Jeg er stille fordi jeg noterer”. At jeg ventet med å si det var bevisst, da en slik pause noen ganger gjør at de forteller mer enn om jeg hadde svart med en gang. At jeg noterte på pc opplyste jeg om før intervjuene startet, slik at dette var noe informantene var innforstått med. Under intervjuene hadde jeg intervjuguiden foran meg på pc, og noterte under hvert spørsmål jeg hadde notert meg. Jeg hadde også formulert mulige oppfølgingsspørsmål for å være forberedt. Ut ifra intervjuene dukket det opp flere oppfølgingsspørsmål fra meg som jeg ikke hadde på intervjuguiden, noe som resulterte i at ikke alle fikk like spørsmål, men alle fikk like spørsmål fra intervjuguiden.

Etter endt intervju, så jeg over materialet jeg hadde notert. Jeg rettet opp i skrivefeil og fjernet overflødig informasjon som ikke var relevant. Jeg sendte deretter det ferdige materialet til hver av informantene i et dokument og ba de si fra hvis de ville legge til noe eller ha noe fjernet. Ingen av informantene benyttet seg av dette.

3.5 Analyse

Jeg startet analysearbeidet med å lese gjennom intervjuene flere ganger og fjernet overflødig materiale som ikke var relevant for min problemstilling. Ved å redusere datamengden og skape orden og struktur, blir det lettere å få oversikt (Bergsland & Jæger, 2016, s. 81). Jeg begynte med tre dokumenter på word, et for hvert intervju, og satte forskjellige farger på forskjellige tema som ble nevnt. For eksempel ble fargen rød brukt på språkmiljø, og fargen blå ble brukt når sang ble nevnt. Informantene fikk tallene 1, 2 og 3 etterfulgt av kolontegn, deretter utsagn i farger. Etter å ha fargekodet materialet brukte jeg klipp og lim og satte alt sammen i et word-dokument. Informasjon som var likt fikk svart farge med fet tekst. Dette gjorde datamaterialet oversiktlig og jeg kunne til enhver tid se hvem som uttalte hva, hva som var likt og hva som var forskjellig. Til å begynne med var min problemstilling: hvordan kan barnehagelærere bruke sang for å styrke språkmiljøet på småbarnsavdeling. Etter jeg var ferdig med analysen forandret jeg problemstillingen til å omhandle språkutvikling. Dette gjorde jeg av to grunner: svarene jeg fikk av informantene vinklet seg mer inn på språkutvikling, heller enn språkmiljø. Den andre grunnen er at jeg så på teorien mer i lys av utvikling og ikke miljø.

3.6 Metodekritikk

Å være kritisk til og reflektere over egen metode og innsamlingsstrategier er viktig, og det er ingen metode som er feilfri (Bergsland & Jæger, 2016, s. 80). Ved kvalitativ forskning er det to begreper som er viktige å bruke for å se på forskningens troverdighet: *reliabilitet* og *validitet* (Thagaard, 2018, s. 181).

Reliabilitet i kvalitativ forstand handler om troverdigheten ved forskningen, ved om den er gjennomført på en måte som er pålitelig og tillitsvekkende. Det kan også være spørsmål om hvis en annen forsker har gjennomført samme arbeidet på lik måte hadde kommet fram til de

samme resultatene (Thagaard, 2018, s. 187). I og med at informantene er anonymisert og at jeg kjenner to av informantene er det ikke sikkert resultatene hadde blitt lik ved om en annen forsker skulle undersøke. Med grunnlag om at jeg kjenner to informanter, måtte jeg være bevisst på at skulle forholde meg objektivt til det som ble sagt og være forsiktig med at informasjonen som de kom med ikke ble for nærliggende. Dette er noe å ta hensyn til, og kan gi redusert pålitelighet. Det kan også gå andre veien, i form av at informantene tørr å åpne seg mer for meg uten å gi sensitive opplysninger, noe som da vil gi økt pålitelighet. Det kan også forekomme noen som synes reliabiliteten i denne undersøkelsen svekkes, da jeg først sendte godkjenning til Sikt om å få bruke personopplysninger, for så å slette det da jeg fant ut at det ikke var nødvendig.

Mens reliabilitet handler om troverdigheten ved forskningen handler *validitet* om resultatene ved forskningen, i hvilken grad de er relevante og gyldige til det som er forsket på (Thagaard, 2018, s. 189). Før jeg starter med intervjuene leste jeg meg opp på teori om aktuelle temaer. Ved å se sammenhengen mellom det informantene fortalte og teorien som jeg hadde lest, kan dette være med på å gjøre forskningen mer pålitelig (Thagaard, 2018, s. 189). Det kan tenkes selve resultatene har blitt annerledes om jeg spurte for eksempel foresatte i barnehagen kontra barnehagelærere. Ikke alle foresatte i barnehagen har den pedagogiske bakgrunn som barnehagelæreren har, men ettersom denne undersøkelsen også handler om barnehagelærere så jeg det derfor relevant å gå direkte til kilden. Det kan også spekuleres på om gyldigheten av validitet i denne forskningen er reel i og med at jeg endret problemstilling etter intervjuene ble gjort. Det kan også være en fordel da man kan sikre en sammenheng mellom spørsmålet som blir stilt og de svarene man får (Bergsland & Jæger, 2016, s. 65).

3.7 Ethiske retningslinjer

Som forsker har man flere etiske prinsipper som skal følges (Bergsland & Jæger, 2016, s. 83). *Informert samtykke* er et av de som skal følges, og innebærer retten til å trekke seg når som helst og at det er frivillig å delta (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 104). *Konfidensialitet* innebærer at innsamlet data fra informantene anonymiseres og ikke kan spores tilbake til dem (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 106). Som forsker i en kvalitativ undersøkelse har jeg vært forsiktig med for eksempel direkte sitater eller uttalelser som kan få *konsekvenser* for informantene. Ved å frivillig være med på mitt prosjekt kan det være de ser fordelene ved å

delta, som for eksempel ny kunnskap og refleksjon, framfor mulig skade det kan gjøre (Bergsland & Jæger, 2016, s.85).

Før intervjuene fikk informantene et samtykkeskjema som jeg utarbeidet i forkant. Ettersom jeg trakk prosjektet hos Sikt trengte jeg ikke underskrift på dette. Der sto informasjon om prosjektet, at det var frivillig og delta og retten til å trekke seg når som helst. Det er også nødvendig å trekke inn *forskerens rolle* under etiske retningslinjer. Ettersom jeg personlig kjenner to av informantene, måtte jeg være bevisst på at jeg kunne bli påvirket av dette under intervjuet. Relasjonen til informantene har betydning for forskningen, og kan for eksempel føre til at jeg vil fremme deres sak (Thagaard, 2018, s. 209).

4.0 Empiri

I dette kapitlet presenterer jeg datamaterialet som ble samlet inn av de tre informantene mine. Her velger jeg å gi informantene de tilfeldige navnene Anna, Bente og Cecilie. Kapitlet er delt opp etter tema for å gi mer oversikt. Ettersom jeg endret noen av spørsmålene fra intervjuguiden etter det første intervjuet, og noen av spørsmålene ble byttet ut, ble ikke spørsmålene stilt likt til Anna, som til Bente og Cecilie. Etter analysen (kap 3.4) ser jeg at hun likevel går inn i den samme retningen som Bente og Cecilie ved de nye spørsmålene. Ettersom hun svarte utfyllende og ved hjelp av oppfølgingsspørsmål ser jeg hennes svar i sammenheng med de nye spørsmålene.

4.1 Innledning

Anna, Bente og Cecilie jobber i hver sin barnehage med fokus på musikk. Anna og Bente driver ikke med musikalske aktiviteter utenom barnehagen, mens Cecilie er deltakende i to kor og forteller at det er en livsstil og en levemåte. For Cecilie er sang og familien det viktigste i livet, det er en hjertesak.

Anna har jobbet 3 år som barnehagelærer i den aktuelle barnehagen og jobbet i 4 år som assistent før det, Bente har jobbet 15 år som barnehagelærer, og Cecilie har jobbet 20 år som barnehagelærer. De alle jobber nå på småbarnsavdeling. Alle tre forteller de har samlingsstund hver dag kl. 09.00, og den inneholder alltid flere sanger tilpasset ut ifra alder.

Likt for informantene blir også alle sangene valgt ut ifra årstidshjulet som barnehagen har utarbeidet seg og de ulike temaperiodene avdelingene er inne i. Jeg var nysgjerrig på hvem som valgte ut sangene de skulle synge. Anna svarer: ”Vi voksne har et utvalg av sanger vi velger til samlinger opp imot tema, også er vi åpne for sanger som barna vil synge. De har sine yndlingssanger som de vil ha gjentakelser på”. Bente og Cecilie svarer noe av det samme, og konstaterer at gjentakelse for de yngste barna er noe de trenger.

4.2 Funn

Et av spørsmålene jeg stilte informantene var hva de legger i ordet sang. Cecilie svarte:

”Sang er et hjertespråk, sang er jo et språk. En formidling. Det vi lærer som små barn har vi med oss gjennom hele livet. Jeg har sånn tro på at det vi tilfører barn i barnehagen er med de gjennom hele livet. De sangene jeg lærte da jeg var barn husker jeg enda, både melodi og tekst. Når jeg hører en ny sang i dag synes jeg det er vanskelig å huske den. Sang er så sterkt.”

Bente, som omtaler seg som et ikke musikalsk menneske, forteller at hun ikke har tenkt så mye over dette, da sang på en måte alltid har vært bare ordet sang. Hun beskriver det som en måte å uttrykke seg på med toner.

Når det kommer til sang i barnehagehverdagen forteller alle tre at de bruker sang aktivt gjennom hele dagen. ”Det er lettere å si situasjoner vi ikke bruker sang for det er ingen” forteller Anna. Hun gir mange eksempler på når sangen brukes. Jeg trekker fram noen av dem; i samlingsstund, i overgangssituasjoner, i tilknyttingsperioden under oppstart i barnehagen, for å gi trøst og omsorg og for å samle gruppa å gi felles opplevelser. Dette er også eksempler Bente og Cecilie trekker fram. Cecilie trekker fram det å synge lange sanger med mange vers, som for eksempel ”kyllingen” av Alf Prøysen. Hun forteller: ”Når vi begynte å synge kyllingen hørte vi bare oss voksne som sang. Litt etter litt kom gynging fra barna i akt med melodien, og senere enkeltord for eksempel ved slutten av en setning i sangen”. Selv om de yngste barna nødvendigvis ikke skjønner innholdet, forekommer det mye læring i ordproduksjon og setningsbygning sier hun. Anna nevner også lange tekster på

småbarnsavdeling og forteller at de ser og erfarer at barn tidlig i sin språkutvikling mestrer å synge flere ord etter hverandre enn det de klarer å si i en setning. Hun trekker videre fram det å snakke om sangen når den er ferdigsunget. Anna sier: ” Etter vi synger snakker vi om hva sangen handler om. Så kan vi spørre barna om spørsmål knyttet til sangen og vi får svar. Ikke lange setninger, men kanskje et ord de har hørt fra sangen”.

I overgangssituasjoner, for eksempel når barna skal gå fra samlingsstund til gangen synger de en fast sang mens de går, forteller Anna. Hun fortsetter: ”Denne sangen har en fast tekst og melodi, men vi kan endre tempo og uttrykksmåte på sangen”. Med uttrykksmåte forklarer hun at de for eksempel kan hviske den, gå dansende bortover eller synge den på en ”rocka” måte. Hun forklarer at ved å bruke sangen rammer det inn overgangen, noe som legger til rette for mye mestring som igjen skaper trygghet for barnet. ”Spesielt i tilknytingsperioden i barnehagen er sangen med på å danne et fundament av trygghet hvis vi synger en sang barnet har et forhold til fra før eller gjentar sanger vi presenterer for dem” forteller Anna. Hun poengterer at det ikke er et stort spekter av repertoarer men noe som er gjenkjennbart og trygt for dem.

Det å gi felles opplevelser ved bruk av sang var alle tre opptatt av. Bente forteller:

”Det å gi felles opplevelser styrker et samhold, barna lærer det samme. Vi synger bevisst de samme sangene over lang tid så barna blir godt kjent med dem og får god tid til å lære dem. De får en mestringsfølelse når de synger den samme sangen sammen med oss voksne, og gir en opplevelse av tilhørighet i gruppa”.

Alle tre er samstemte i at språk læres best i samhandling med andre. ”Språk læres best i samhandling med andre, gjennom sansing, førstehåndserfaring, gjennom sang og lek” uttalte Anna. På spørsmål om hva de legger i språkutvikling, tok alle tre informanter seg tid til å tenke seg om. Anna sier det er et vidt begrep og forteller at det handler om barna sin utvikling av språket. Hun fortsetter med at barna er på forskjellige nivå og dette er noe som er veldig individuelt, noe som også Bente understreker i sin formening. Cecilie kobler her inn den nærmeste utviklingssone, og det å ha et rikt språkmiljø rundt seg. Hun legger fokus på ”å bade i språk”, noe som også er et uttrykk både Anna og Bente viser til når vi snakket om språkmiljø. Bente forteller:

”Et godt språkmiljø er et aktivt miljø der vi bruker både talespråk og kroppsspråk. Vi voksne må være bevisst vår rollemodell og modellere for barna hvordan vi bruker språket for å hjelpe dem å ta i bruk sitt språk. Jeg vil at de skal bade i språket i barnehagen. En god barnehage er også en arena der inkludering er et tankesett, en holdning. Politiske målsetninger har ført til mer fokus på systemet i motsetning til individet, og da må jo barnehagelæreren tilrettelegge for en god arena der barn får rik tilgang på sanger, rim og regler”

Anna forteller at de bruker sang og språk som utviklingsarbeid i sin barnehage. Jeg lurte derfor på om de måler barna i språk. ”Vi måler i forhold til TRAS og ser om barnet er adekvat. Vi drøfter og reflekterer også med hjemmet, men hvis man er i tvil kan vi bruke blant annet Askeladden eller observasjon” forteller Anna. Som et oppfølgingsspørsmål spurte jeg hvorfor de måler. Anna svarer: ”har man vanskeligheter med språket kan det gå utover den sosiale kompetansen som kan gå utover leken da man ikke blir en attraktiv lekekamerat. Det å ikke bli forstått fører også til mye frustrasjon hos barnet noe som kan føre til utrygghet”.

Alle tre informantene er samstemte i at en god rollemodell for barna er viktig i barnehagen. ”Å være gode språkmodeller som kommuniserer og har fokus på barna i forhold til det nivået de er på i språkutviklinga er viktig” forteller Bente. Hun fortsetter: ”småbarn har ikke mye verbalt språk enda, og her er det ekstra viktig å stimulere språket så de lærer seg å prate å sette ord på ting”. Hun blir her ivrig og sier ”bruk masse konkrete på småbarn!”. Bente forteller at det er viktig å visualisere i tillegg til å bare prate slik at barna kan se hva som blir snakket om. Her konkretiserer hun førstehåndserfaring.

En oppgave som barnehagelæreren har er å legge opp de pedagogiske oppgavene som skal utføres i hverdagen. Resten av personalet er med på å utføre disse oppgavene, noe som også er beskrevet i Rammeplan: ”Personalet skal (...) bruke varierte formidlingsformer og tilby et mangfold av bøker, sanger, bilder og uttrykksformer” (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 48-49). Jeg spurte derfor Bente og Cecilie om de så noen forskjeller på barnehagelæreren (med barnehagelærerutdanning) og for eksempel en assistent (uten utdanning) om hvordan sangene

ble brukt. Bente svarer at hun tror det handler om interesse og at det er veldig individuelt.

Cecilie svarer på spørsmålet i samme retning, men mer utfyllende:

”Jeg tenker at det er veldig individuelt. Noen har det(sangen) bare i seg og da er det uavhengig om du har 5 års utdanning eller ingen utdanning. Det kommer ifra hjertet. Kan brukes spontant fordi det bor i dem. Kan brukes mer individuelt. Når man reflekterer mer rundt bruken av det kan man se mer forskjellen. En pedagog henger sine handlinger ut fra et pedagogisk plan, mens en assistent kan bruke det ut ifra erfaringer. En erfaren assistent vil også klare å henge det opp til teorien og er man ferskt utdannet er det lettere å henge opp imot teori”

Jeg så det interessant å få informantenes perspektiver på forskjellen ved bruk av sang i en musikkbarnehage kontra en barnehage uten musikk som hovedtema. Ut i fra et fokus på språk beskriver Anna det slik:

”Om det styrker språkutviklingen mer av å gå i en musikkbarnehage er vanskelig å si verken ja eller nei til. For språkutviklinga, ja, den styrkes gjennom sang og det synes jeg er kjempepositivt. Men om den styrkes mer enn en barnehage med fokus på andre ting som for eksempel friluftsliv kan jeg verken si ja eller nei til.”

Bente reflekterer det mer mot de ansatte i barnehagen:

”Er du en sangglad pedagog bruker du sang uavhengig av hvilken barnehage du jobber i. Men jeg tror sangen blir løftet mer i en musikkbarnehage. Personalet er mer bevisst for å bruke den i større grad enn om fokusområdet ikke hadde vært der”.

”Den ansatte i barnehagen må være bevisst sin rolle som språkmodell” forteller Cecilie. Hun fortsetter: ”Vi voksne må bruke språket aktivt, bruke tydelig kroppsspråk, by på oss selv og være støttende stillas”.

På spørsmål om sang brukes bevisst for å styrke språket svarte både Anna og Cecilie umiddelbart ja. Bente virket mer grublende og svarte ”både ja og nei”. Hun fortsetter ”Ja det gjør jo det, men det har blitt en så naturlig del av hverdagen å bruke sang i det daglige. For eksempel når man lager samlinger er det for å styrke språket rundt de ulike temaene man har”. Anna forteller at ettersom de jobber med sang og språk som utviklingsarbeid i hennes barnehage, drøfter og deler de ansatte erfaringer seg imellom, noe som gjør at de ser hvor betydningsfullt sangen er for språkutviklingen. Hvis de oppdager at noen barn sliter med språket, forteller Anna at de ikke tar barna ut(på et eget rom) for å lære, det skal skje naturlig.

Mot slutten av intervjuet med Cecilie presiserer hun at selv om de bruker sang for å styrke språket må man heller ikke glemme sangens egenverdi : ”Barna synger fordi de synes det er artig å synge. For dem har det ikke noen pedagogisk mening bak”.

5. Drøfting

I dette kapitlet vil jeg drøfte empirien min opp mot teorien jeg har funnet fra kapittel 2. Jeg vil forsøke å være kritisk i drøftingen. Dette kapitlet er delt opp i delkapitler for å sette lys på de forskjellige temaene. Som nevnt setter jeg tilfeldige navn på informantene: Anna, Bente og Cecilie. Jeg vil igjen nevne min problemstilling:

Hvordan kan barnehagelæreren bruke sang for å styrke språkutviklingen på småbarnsavdeling?

5.1 Barnehagelæreren

Barnehagelæreren har mange ansvarsområder og viktige oppgaver i barnehagen. I forhold til sangen, står det i Rammeplan at personalet skal tilby et mangfold av sanger (Kunnskapsdepartementet, 2017). Hvordan barnehagen tilbyr dette kan variere fra barnehage

til barnehage. Alle de tre informantene var samstemte på at de tilbydde sang gjennom hele dagen og i alle situasjoner. Det være seg fra samlingsstund og for å samle gruppa, og til å gi nærhet å trøst og på stellebordet. Her kan vi sette et skille mellom, der de to første er sang for å rette fokus mens de to siste eksemplene er for å gi omsorg, trøst og tilknytning. Dette kan ses ut ifra et voksenperspektiv. Ser vi på barnas perspektiv kan vi snu det om – ut ifra samspill med andre vil felles oppmerksomhet være en viktig ferdighet for barnet. Her handler det om å forstå andres intensjoner. Dette begynner når barnet er nyfødt og stammer fra nysgjerrigheten til barnet som kommer helt naturlig (Sæther, 2019, s. 70).

” Å møte individets behov for omsorg, trygghet, tilhørighet og anerkjennelse og sikre at barna får ta del i og medvirke i fellesskapet, er viktige verdier som skal gjenspeiles i barnehagen” (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 7). Omsorg og trøst er en stor og viktig del av de yngste barnas liv og et fundament i barnehagelæreryrket (Frønes, 2022, s. 22). Hvis barna ikke er trygge i barnehagen blir det vanskelig for dem å utvikle seg.

Bente forteller at den ansatte i barnehagen må være bevisst sin rolle som språkmodeller. ”Barn lærer uansett om de voksne har planer og intensjoner om dette eller ikke” (Moen, 2011, s. 33). Å være bevisst sin språkmodell vil ikke bare gjelde overfor barna. Språkmiljøet består ikke bare av voksne som kommuniserer med barn, men også av voksne som kommuniserer med voksne, også her med kroppsspråk, ansiktsuttrykk og holdninger. Bente er den eneste av informantene der det kommer tydelig frem at hun uttrykker at de voksne må modellere for barna hvordan vi snakker med hverandre.

5.2 Sang i barnehagehverdagen

Alle informantene fortalte at de brukte både rim og regler, sanger, bøker, eventyr og dans som verktøy for å styrke språkutviklingen. Ved å bruke musiske aktiviteter stimuleres barnets utvikling allsidig; kognitivt, emosjonelt, estetisk, sosialt og motorisk. (Høigård, 2019, s. 31). De hadde fokus på at sangen kunne brukes i alle hverdagssituasjoner i barnehagen, og dette skulle gjelde for alle ansatte i barnehagen.

Det viser seg et klart skille i Cecilie og Bentes beskrivelse av sang. Cecilie beskriver det som et hjertespråk og hun forteller meg om sangen med følelser. Bente beskriver det mer objektivt; som en måte å uttrykke seg med toner. Selv om Bente omtaler seg selv som et ikke-musikalsk menneske, sier hun likevel at hun bruker sang aktivt sammen med de yngste barna fordi hun

vet det er med å styrke språket. Dette kan komme av hennes pedagogiske kompetanse der hun er bevisst sitt profesjonsetiske ståsted (Tholin, 2016, s. 73). Bente snakker også om det å gi felles opplevelser sammen med barna for å styrke et samhold. Dette kan kanskje spesielt synes godt i samlingsstundene, der de yngste barna får delta i det sosiale fellesskapet. Her er de deltakende og medvirkende med sine jevnaldrende noe som er helt nødvendig for et inkluderende læringsmiljø (Statped, 2022). Sangen som hjelpemiddel til et inkluderende miljø er et godt redskap. Dette kan begrunnes ut ifra Høigård's uttalelser om musiske aktiviteter: ved å bruke rytme, bevegelse og lyd i musiske aktiviteter spiller det ingen rolle hvor langt man er kommet i språkutviklingen eller hvor godt man snakker (2019, s. 168). Dette viser seg i eksemplet som Cecilie trekker frem der de synger om kyllingen av Alf Prøysen: selv om ikke alle barna var med på sangen viste de at de var med ved å gynte seg i takt med melodien.

Høigård forteller at barna som har vært med på å synge lange sanger kan synge sanger med flere vers før det kan snakke lange setninger uten melodi (Høigård, 2019, s. 169). Anna bekrefter dette ut ifra sin egen erfaring med lange tekster med de yngste barna. Anna trekker også fram det å snakke om sangen når den er ferdigsunget. Rundt 1årsalderen bruker de sine første ord, men vi kan ikke vite for sikkert om barna skjønner begrepene de har om ordene (Høigård, 2019, s. 112). Dette kan læres gjennom førstehåndserfaring, noe Bente tar til ordet for under intervjuet: "Bruk masse konkrete på småbarnsavdeling!". Cecilie sa ikke noe om de brukte konkrete når de synger om kyllingen. Heller ikke Anna nevnte konkrete da hun fortalte om lange tekster med de yngste barna, selv om hun uttalte: "Språk læres best i samhandling med andre, gjennom sansing, førstehåndserfaring, gjennom sang og lek". For å forsvare dette utsagnet om førstehåndserfaring uten konkrete, sier hun med det samme at språket læres best gjennom sang.

Sang er en komplisert prosess, der både det intellektuelle og det fysiske spektret jobber sammen (Kirk, 2006, s. 74). Dette stemmer overens med det Eva Johansson forklarer, da hun hevder man må se på kroppen som en helhet. Dette viser seg tydelig spesielt i de yngste barna der de både sanser, føler og snakker med kroppen (Johansson, 2013, s. 13). Etersom de er kroppslige og "er" med hele kroppen har de en egen måte å være i lyden på. De har ikke et klart skille mellom språklig tale og sang. Det er vanskelig for dem å vite hvilke lyder som er musikk, derfor må barnehagelæreren hjelpe dem til å utvikle seg musikalsk (Vist, 2013, s. 100). Ved å tilføre blant annet sanger, rim og regler som barna kan bearbeide og uttrykke selv, viser vi dem hvordan de kan være musikalsk skapende (Sæther, 2019, s. 76). Ved å bruke musiske elementer sammen med barn viser vi voksne dem at vi tar de på alvor, ettersom

barnet helhetssanser rytme, lyd og bevegelse. Dette gjelder både rim og regler, sanger, rytmer og bevegelser og leken som stimulerer ytterlig (Høigård, 2019, s. 31).

5.3 Språkutvikling med de yngste barna

Alle tre informantene fortalte at språk læres best i samhandling med andre. Dette forstår jeg som i lys av Lev Vygotskij's teori, der samspill og læring er knyttet sammen. Han mente språk og tenkning kommer fra det sosiale, og sosiale samhandlinger blant mennesker må til da det er utgangspunkt for språk og tenkning (Askland & Sataøen, 2019, s. 191). Utvikling og læring er ikke det samme, barnet lærer av sine omgivelser først. Dette knyttes opp til Vygotskijs aktuelle utviklingszone og den nærmeste utviklingszone. Den aktuelle utviklingssonen er hva barnet kan klare og den nærmeste utviklingssonen er avstanden fra det barnet klarer til det barnet kan klare ved hjelp av en voksen eller jevnaldring. I denne sonen ligger potensialet for ny utvikling (Askland & Sataøen, 2019, s. 195). Her spiller barnehagelæreren en viktig rolle for de yngste barna ettersom de tilbringer mye tid i barnehagen. Ut ifra teorien til Vygotskij, utviklet Jerome Bruner begrepet støttende stillas. Bente uttaler at vi voksne skal være støttende stillas. Som Anna sier skal vi ikke ta barna ut av situasjoner for å lære, læring skal skje naturlig. Her kan et støttende stillas være en voksen som bruker sangen som innramming i en gitt situasjon, noe Anna forklarer. Dette legger til rette for mestring som videre skaper trygghet for barnet.

Ut ifra teorien om at barnet lærer av sine omgivelser, spiller derfor språkmiljøet i barnehagen en stor rolle. Anne Høigård reflekterer over et godt språkmiljø ved å blant annet stille dette spørsmålet: "Får hvert enkelt barn oppleve glede og fellesskap ved å delta i musiske aktiviteter?" (Høigård, 2019, s. 173). Ved å bryte ned spørsmålet kommer jeg fram til forskjellige aspekter vedrørende dette: det handler om enkeltbarn. Det handler om fellesskap. Barnet skal oppleve glede – da er det viktig å være godt kjent med barnet for å vite hva som gleder barnet. Musiske aktiviteter er et vidt begrep som omhandler det meste både gjennom kroppen og med kroppen.

Personalets prioriteringer i løpet av barnehagedagen er avgjørende for å fremme et godt språkmiljø i barnehagen (Hernes & Larsen, 2014, s. 76). Å omgi seg et godt språkmiljø vil gjerne være opp til de ansatte i barnehagen. Kompetente voksne er en forutsetning for et rikt

språkmiljø, og det er viktig å sette søkelys mot barnehagen som et miljø for språklig utvikling (St.meld.nr 23 (2007-2008 s. 17). Kompetente voksne trenger ikke bare være de som jobber i barnehage med utdanning. Jeg spurte Bente og Cecilie om de merket forskjell på barnehagelæreren og en assistent om hvordan sanger i barnehagen ble brukt. Begge svarer at dette er individuelt. Cecilie utdyper at en pedagog utfører sine handlinger ut fra et pedagogisk plan, mens en assistent kan bruke det ut ifra erfaringer. Hun legger til at en erfaren assistent også vil klare å se praksis i sammenheng med teori, og at en ferskt utdannet barnehagelærer kan ha lettere for å sette teori og praksis i en sammenheng enn en barnehagelærer som har jobbet lenge. Men alle voksne synger i barnehagen. Både Cecilie som beskriver det som en livsstil, og ikke-musikalske-Bente.

Langvarige situasjoner mellom voksne og de yngste barna med felles oppmerksomhet blir en viktig støttestruktur for tidlige språklige samhandlinger (Hansen, 2018, s. 64). Dette vil jeg se i lys av det Kulset skriver om at spedbarn ikke skjønner hva vi sier, men det oppfatter det emosjonelle innholdet i lyden, kroppsspråk og ansiktsuttrykk ved den voksne. Ved tolkningen av dette vil barnet få en følelse av samhørighet og gjensidig tilknytting. Slik vil sosiale bånd bli bekreftet. Kulset trekker også fram *kommunikativ musikalitet*, som betyr at musikalitet er en medfødt egenskap som trengs for å kommunisere med hverandre (Kulset, 2019, s. 29-30).

Anna fortalte at de ikke tar barn med til et annet rom for at de skal lære, det skal skje naturlig. Dette ser jeg i sammenheng med Høigård sin uttalelse, om at barnet må delta i samspill med andre både sosialt og språklig for at språkevnen skal utvikles (Høigård, 2019, s. 79). Det blir lite samspill sosialt hvis et barn må forlate fellesskapet for å lære det samme som de andre gjør. Barnet skal ha fysisk tilgang til fellesskapet med andre (Statped, 2022).

Ettersom jeg undersøker hvordan sang kan styrke språkutviklingen, ser jeg det som interessant å vite noe om barnehagene setter konkrete mål for barna, for deretter å registrere utvikling. Bente forklarer det slik at det ikke er mye verbalt språk på småbarnsavdeling, det er derfor ekstra viktig å stimulere språket. Vi kan se for oss to ytterpunkter i barns utvikling, der den ene siden vil utviklingen være styrt av biologi og genetikk som er medfødt, mens den andre siden som *tabula rasa* (tom tavle). Det vil si påvirkning fra miljøet (Hernes & Larsen, 2014, s. 13). Utviklingen hos barnet snakkes gjerne om som todelt, da det handler om modning (biologiske og genetiske forutsetninger) og utvikling som i varig endring av atferd (erfaringer fra miljøet) (Hernes & Larsen, 2014 s. 14).

Utviklingen skjer gjennom forskjellige former for samvær og blir senere til barnets rutiner. Etter hvert forstår barnet mer og mer og klarer å tolke det som skjer (Askland & Sataøen, 2015, s. 24). Samspillet med barnet skjer hele tiden, slik som på eksemplene i avsnittet over. Når disse har blitt til hverdagsrutiner er de høyst nødvendige for å forstå barns ulike kompetanser. Pedagoger på småbarnsavdeling må finne koplingen fra den kulturen barnet vokser opp i og hvordan barnet utvikler forskjellige kompetanser (Askland & Sataøen, 2015, s. 24).

Ut ifra det Hernes & Larsen skriver om utviklingen av barnet, er godt foreldresamarbeid en viktig faktor for barnehagelæreren. Det er de som kjenner barnet best. Barna blir målt i TRAS (for å kvalitetssikre arbeidet med språk), men bruker andre hjelpemidler hvis de er i tvil om språkkompetansen ikke er adekvat. Ved å reflektere over språkkompetansen til barna, kan man videre komme over nye spørsmål. Som Anna sier: ”har man vanskeligheter med språket kan det gå utover den sosiale kompetansen som kan gå utover leken da man ikke blir en attraktiv lekekamerat”. For å bli bedre i bør man også være deltakende i lek og slik blir igjen barnehagelærerens rolle viktig. For å få kunnskap om barns musikalske uttrykk, kan vi se hvordan de bruker for eksempel spontansang eller musikalske samtaler. Ved å observere deres egenlagde musikalske produksjon kan vi se deres ferdigheter. Deretter kan aktiviteter som hjelper barnas videre utvikling utforskes (Sæther, 2019, s. 76).

Selv om sangen kan brukes som et verktøy for å styrke språkutviklinga er det viktig å tenke på musikken og sangens egenverdi for barn (Sæther, 2019, s. 77). Barn blir motiverte av det de selv synes er gøy. De liker å leke fordi de synes det er gøy. De liker å synge fordi de synes det er gøy.

6. Avslutning

Veien til målet ved denne bacheloroppgaven har vært både lang og kronglete. Preget av mye sykdom og arbeid har jeg lagt ned mye tid, svette og tårer for å ferdigstille prosjektet.

Læringskurven har for min del vært bratt. Jeg har kommet over mye mer teori enn det jeg trodde jeg kunne klare, og det jeg sitter igjen med er blant annet det å lære meg å intervju, hvordan en forskningsprosess skal foregå og ikke minst å se verdien i det å dele kunnskap og erfaringer med hverandre.

I tillegg til å fremme språkutviklingen på småbarnsavdelingen, må vi ikke glemme sangens egenverdi. Barna synger ikke for å lære ord, begreper og språk, de synger fordi de synes det er gøy. Det står i Rammeplan (Kunnskapsdepartementet, 2017. S. 49) at personalet *skal* tilby et mangfold av sanger, noe som for barnas del går i deres favør uansett om grunnen er at det er gøy, eller fordi det er lærerikt.

Voksenrollen har stor betydning for hvordan den musikalske barnekulturen får utvikle seg. Målet må være at jeg som ferdig utdannet barnehagelærer kan være med på å utvikle en kultur i barnehagen der det musikalske og spontane blir en naturlig del av hverdagen. Dette håper jeg å oppnå gjennom å uttrykke meg musikalsk og spontant i både planlagte – og i rutinesituasjoner i barnehagen, og at sang kan få en hovedrolle i det musiske miljøet. Jeg ønsker også å bidra til å fremme den akustiske sangformidlingen fremfor det ferdiginnspilte, og at vi anerkjenner virkeligheten av sangen for sangens skyld.

Jeg håper min bestefar fortsatt synger sanger der oppe og er stolt av sitt barnebarn som gledelig skal føre sangen videre til alle barn og framtidige barn i barnehagen.

7. Kildehenvisning

Askland, L. & Sataøen, S-O (2019). *Utviklingspsykologiske perspektiv på barns oppvekst* (4. Utg). Gyldendal Akademisk

Bergsland, M. D., & Jæger, H. (2014). Bacheloroppgaven. I M. D. Bergsland, & H. Jæger (red.), *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen* (s. 51-87). Cappelen Damm Akademisk.

Bjørkvold, J-R. (2020). *Det musiske mennesket* (utg.). Freidig Forlag

Frønes, M.H. & Kanstad, M (Red) (2022) En god barnehagelærer i møte med barn (s. 17-23) I *Barnehagelæreren og barna*. Universitetsforlaget

Hansen, O-H. (2018). Empati i pedagogisk arbeid (s. 62-74). *Barnehagens yngste barn*. I Samuelsson, I.P. Samuelsson & A. Jonsson. Fagbokforlaget.

Hernes, M. & Larsen, K. (2014). *Tidlig utvikling 0-3 år – hva kan man forvente og hva bør gis ekstra oppmerksomhet*. Gyldendal Akademisk

Høigård, A. (2019). *Barns språkutvikling – muntlig og skriftlig* (4. Utg). Universitetsforlaget

Kirk, E. (2006). *Musik & Pædagogik* (2.utg) Forlaget Modtryk og forfatterne

Kulset, N-B. (2019). *Musikk og andrespråk – norsktilegnelse for små barn med et annet morsmål* (2.utg). Universitetsforlaget.

Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeplan for barnehagen: Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Udir. Lastet ned fra:

<https://www.udir.no/contentassets/7c4387bb50314f33b828789ed767329e/rammeplan-for-barnehagen---bokmal-pdf.pdf>

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3.utg.). Gyldendal.

Moen, K.-H. (2011). *Nærmiljø og samfunn – i barnehagen* (2. Utg). Universitetsforlaget

Statistisk sentralbyrå. *Barnehager*. Lastet ned fra:

<https://www.ssb.no/utdanning/barnehager/statistikk/barnehager>

Statped. (2022, 01. 08). *Hva er inkludering?* Lastet ned fra:

<https://www.statped.no/temaer/inkludering2/hva-er-inkludering/>

St.meld. nr. 23 (2007-2008). *Språk bygger broer – språkstimulering og språkopplæring for barn, unge og voksne.*

<https://www.regjeringen.no/contentassets/e78e5e702d464f89bbc2f1a0d5f507d7/no/pdfs/stm200720080023000dddpdfs.pdf>

Sæther, M. & Angelo, E. (2019). *Barnet og musikken – innføring i musikkpedagogikk for barnehagelærerstudenter* (3. Utg). Universitetsforlaget

Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse – en innføring i kvalitative metoder* (5. Utg). Fagbokforlaget.

Tholin, K-R. (2016). *Profesjonsetikk for barnehagelærere* (2. Utg) Fagbokforlaget.

Utdanningsnytt. (2023, 01. mars.) Flere ett-åringer går i barnehage

8. Vedlegg

8.1 Intervjuguide

Intervjuguide

Problemstilling: Hvordan kan barnehagelærere bruke sang for å styrke språkutvikling på småbarnsavdeling?

Personlig:

- Kan du fortelle om din bakgrunn som barnehagelærer? (utdanning, hvor lenge du har jobbet i barnehage, hvor lenge i denne barnehagen)
- Er du med i musiske aktiviteter på fritiden?

Sang:

- Hva legger du i ordet sang?
- I hvilke situasjoner bruker dere sang?
- Hvorfor synger dere i barnehagen?
- Ser du forskjell på for eksempel assistenter og barnehagelærere (med utdanning) om hvordan sang blir brukt?
- Er sangene dere synger nøye utvalgt/hvis ja, på hvordan måte?
- Brukes sang bevisst for å styrke språket?

Språk

- Måler dere språkutviklinga?
- Oppfølgingsspørsmål: hvordan, hvorfor?
- Hva vil du si er et godt språkmiljø?
- Oppfølgingsspørsmål: Hvilke elementer spiller inn og hva vil du si er det viktigste?

Tanker rundt musikkbarnehage vs. Ikke musikkbarnehage?

8.2 Samtykkeskjema

DronningMaudsMinne
HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

Vil du delta i bachelorprosjektet

BDBAC4900?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et bachelorprosjekt hvor formålet er å undersøke om sang og språkmiljø på småbarnsavdeling. I dette skrivet gir jeg deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Jeg går siste halvår på Dronning Mauds Minne Høgskole på deltidsstudiet og jobber 100% stilling i barnehage. Jeg holder på å skrive bachelor og i den forbindelsen vil jeg intervju tre barnehagelærere på småbarnsavdeling i forskjellige barnehager. Problemstillingen min er: *Hvordan kan barnehagelærere bruke sang for å styrke språkmiljøet på småbarnsavdeling?*

Formålet med intervjuet er å finne ut hvordan du som barnehagelærer bruker sang i barnehagen og hvordan du ser på språkmiljøet på småbarnsavdeling.

Jeg har jobbet både på småbarnsavdeling og storbarnsavdeling, og etter jul i år begynte jeg på småbarnsavdeling igjen. Jeg ser fram til å innta rollen som forsker hos de yngste barna og målet for meg er å gjennomføre dette prosjektet med god læringskurve.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning er ansvarlig for prosjektet.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du har lyst å delta i dette prosjektet vil jeg gjerne komme til din barnehage og intervju deg. Jeg har spørsmål som omhandler din bakgrunn som barnehagelærer, sang og språkmiljø på småbarnsavdeling. Jeg skal ikke bruke lydopptaker så jeg vil notere på pc underveis i intervjuet. Det vil ta ca. en time.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke ditt samtykke fram til prosjektets slutt, uten å oppgi noen grunn.

Hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Jeg vil bare bruke opplysningene om deg til formålene jeg har fortalt om i dette skrivet. Jeg behandler opplysningene konfidensielt og alle navn anonymiseres.

Prosjektet skal avsluttes 21/4-2023

Med vennlig hilsen
Stine Schanke Hovde

Veileder:

Student:

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet [*sett inn tittel*]. Jeg samtykker til:

- å delta i (*sett inn aktuell metode, f.eks. intervju, spørreskjema, observasjon*).

Dato: .....

Siden prosjektet ikke er behandlet av NSD, kan jeg ikke innhente din underskrift. Samtykket blir derfor gitt ved at du krysser av i boksen ovenfor.